

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЈА И АРХЕОЛОГИЈА**

ISSN: 1857-7342

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2010**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЈА И АРХЕОЛОГИЈА**

Издавачки совет:

д-р Саша Митрев
д-р Кирил Цацков
д-р Зоранчо Малинов
д-р Звонимир Николовски
д-р Трајче Нацев
м-р Оливер Цацков
м-р Кирил Барбареев
м-р Верица Јосимовска
Елена Јосимовска
Александар Донски

Редакциски одбор:

д-р Кирил Цацков
д-р Зоранчо Малинов
д-р Звонимир Николовски
д-р Трајче Нацев
м-р Оливер Цацков
Александар Донски

Главен и одговорен уредник:

д-р Кирил Цацков

Единица на Универзитетот:

Институт за историја и археологија

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров
Благој Михов

Печати

Печатница „2-ри Август“ - Штип
Тираж - 300 примероци

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Институт за историја и археологија
ул. „Крсте Мисирков“ бб
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

СОДРЖИНА

Кирил ЦАЦКОВ Атентатот на генерал Михајло Ковачевиќ и воведувањето специјална полициска состојба во Штипско.....	5
Ванче СТОЈЧЕВ Македонскиот идентитет во античкиот период.....	11
Звонимир НИКОЛОВСКИ Неколку култни конституции од Кумановско.....	21
Зоранчо МАЛИНОВ Етничките процеси во североисточниот дел на македонскиот етнографски простор (прв дел).....	27
Стојан РИСТЕСКИ Каде дошол прво свети Климент во Кутмичевица?.....	39
Драган ЗАЈКОВСКИ Ранохристијанскиот црковен епископат во Македонија во IV век.....	47
Трајче НАЦЕВ Фортификацијата на доцноантичкиот град Баргала.....	55
Оливер ЦАЦКОВ Гимназиското образование во Штип меѓу двете светски војни.....	65
Страшко СТОЈАНОВСКИ Состојбите во Македонското револуционерно движење од потпишувањето на Мајскиот манифест до убиството на Тодор Александров.....	71
Ицо НАЈДОВСКИ Животот на Македонците во Австралија и неговата структура.....	81
Душан СИНАДИНОСКИ Македонците во извештајот на Комисијата за имиграција во САД во 1907 година.....	91
Гоце АНГЕЛИЧИН ЖУРА Традицијата на Јустинијана Прима во титулатурата на охридските поглавари.....	101
Ристо СТЕФОВ Сведоштва на некои од македонските „деца-бегалци“.....	107

Верица ЈОСИМОВСКА Добродетелот Константин Анастасов (Хаџи Костадин, логотет).....	117
Елена ЈОСИМОВСКА Штипските читални од XIX век како вистински културни центри.....	121
Александар ДОНСКИ Етно-културната засебност на античките Македонци во делото на Павсанија	127

UDC: 323.1(=163.3) „652“

проф. д-р Ванче СТОЈЧЕВ

Институт за историја и археологија
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

МАКЕДОНСКИОТ ИДЕНТИТЕТ ВО АНТИЧКИОТ ПЕРИОД

Најстарото запишано име на Македонија, користено од грчките морепловци кои пловеле кон север, е Ематија. Македонија како име почнало да се применува од VII/VIII век пр.н.е., кога кралската куќа Аргеади, која ја формирала првата македонска држава, била од областа Орестида (Костурско), чие постаро име било Макета, забележано од Хесиод како име на Македонците, кој го запишал и машкиот пандан Македон. Со текот на времето името Македонија добило политичко и географско значење и ја означувала не само земјата, туку македонската држава и сродните племиња, кои со јакнењето на централната власт постепено се вклучувале во државата на Аргеадите (Наде Проева, *Студии за античките Македонци*, *Historia Antiqua Macedonica*, Скопје, 1997 стр. 35-36).

Античка Македонија го опфаќала просторот во средишниот дел на Балканскиот Полуостров, со препознатливи граници на југ, запад, север и исток. Македонската срцевина ја сочинувале централната рамнина и нејзините придружни падини: „Рамнината е формирана од алувијални талози од четири реки: Халијакмон, Аксиј, Лудија и Галик” (Јуџин Борза, *Во сенката на Олимп* Патрија, Скопје, 2004, стр. 2). Рамнината меѓу средните и долните текови на реките Бистрица (Халијакмон) и Вардар (Аксиј) бил централниот дел на Македонија во географска и политичка смисла на зборот: „Долниот тек на овие реки, во областа Батиаја, бил јадро на заедничката македонска држава, чие создавање го почнала династијата Аргеади – по потекло од Аргос Орестидски” (Наде Проева, *Историја на Аргеадите*, Графотисок, Скопје, 2004, стр. 318). Јужната граница се протегала од реката Пенеј (Peneios) и северните падини на планината Олимп. На југозапад границата продолжувала до планината Пинд, на која се наоѓало тромеѓето меѓу Македонија, Тесалија и Епир. Западната граница почнувала од Пинд и продолжувала по планините Јабланица, Кораб и Дешат, заклучно со Шар Планина, која го означувала тромеѓето меѓу Македонија, Илирија и Дарданија. Северната граница се протегала од планината Јакупица, долината на реката Пчиња, Осоговските Планини и планината Рила. Оваа граница на античка Македонија не била само граница меѓу подоцнежните римски провинции Македонија и Горна Мезија, туку истовремено и граница меѓу двете културни сфери во

антиката: источната, односно хеленската, и западната, односно латинската, т.н. според јазикот на кој се комуницирало во тоа време. Источната граница одела по источните стрмнини на Пирин Планина од устието на реката Места (Нестос) во Егејското Море. Истовремено географската граница била и етничка и јазична граница на Македонија, која е одржувана до денешни дни, со помали и поголеми промени. Скопско-кумановската област, во етничка и географска смисла, не била дел од античка Македонија. Политички таа влегла во состав на македонската држава во времето на Филип II (Наде Проева, *Историја на Аргеадите...3*), кој владеел од 359 до 336 г. пр.н.е.

Државата античка Македонија, која ја создал Филип II, го зафаќала југоисточниот дел од Балканскиот Полуостров, а нејзината површина изнесувала 67.741,20 км², односно 15% од вкупната површина на Полуостровот. Таа се наоѓала меѓу 39°40' и 42°23' северна широчина и 20°12' и 24°48' источна должина (Macedonia, Historical section of the Foreign Office - No 21, London, Published by H.M. Stationers Office 1920; На македонски јазик, Велика Британија и Македонија, Државен архив на РМ. Превод и редакција д-р Тодор Чепреганов и д-р Лилјана Пановска, Скопје, 2000, стр. 23-24).

Наведениот географски простор и неговите граници ја определувале античка Македонија како балкански регион во кој владееле Македонците, а не како дел од Грција: „Овој проширен Македон вклучуваше земји од врвовите на венецот на Пинд до рамницата на Филипи и реката Неста. Неговата северна граница лежела по должината на линијата формирана од Пелагонија, средишната долина на Аксиј и западно-родопскиот масив. Негова јужна граница била басенот на Халијакмон, веригата на Олимп и Егејот, заедно со полуостровот Халкидик како периферија” (Борза... стр. 33).

Географски гледано, античка Македонија може да се подели на три целини или на три дела: Западна (Горна) Македонија, Централна (Долна) Македонија и Источна Македонија. Западна Македонија ја опфаќала планинската област западно и југозападно од Ематитската рамнина, која се протегала до Пинд. Овој регион се совпаѓал со регионот на средишниот и на горниот тек на реката Бистрица. Централна Македонија ја опфаќала големата централна рамнина Алмопија, Пиерското подножје и крајбрежната рамнина, како и долниот тек на реката Вардар – сè до планинските краишта на Солун. Источна Македонија ги вклучува рамниците низ кои течеле Струма (Стримон) и нејзините притоки, како и областите околу Филипи, Кавала и планината Пангај. Овој дел се граничел на север со Родопските Планини, а на југ со Егејското Море.

Во почетокот Халкидик не бил стриктно дел од античка Македонија. Тој, како и Скопско-кумановската област, станал дел од македонската држава во времето на Филип II. „Тој е периферија на вистинска Македонија, но на крајот ќе стане составен дел на историјата на македонската експанзија и на македонските односи со грчкиот свет” (Борза... стр. 33).

Централна или Долна Македонија била јадро на македонската држава и тука се креирале културата и политиката на античките Македонци од IV век пр.н.е до втората половина на II век пр.н.е. Меѓутоа, и во останатите области имало развиени градови и култура. Македонија се состоела од повеќе области, кои своето име го добиле, главно, според името на племето кое ја населувало таа област. Во Горна или Западна Македонија влегувале следниве области: Тимфаја, Орестида, Линкестида, Пелагонија и Пајонија. Позначајни градови биле: Аргос, Хераклеа, Стоби и Лихнидос. Градовите Лихнидос (Охрид) и Хераклеа, близу до Битола, се градови кои ги подигнал Филип II во IV век пр.н.е. Во Долна или Централна Македонија влегувале следниве области: Пиреја, Алмопија, Амфакстида, Ематија, Перебија, Ботијаја и Еордаја. Позначајни градови биле: Дион, Хераклеон, Пидна, Метона, Пела, Ајга, Едеса, Миза и Никомедија. Дион бил свет град со исто значење какво што имал Делфи за грчките полиси. Источна Македонија и Халкидик ги опфаќале следниве области: Кретонија, Бисалтија и Мигдонија. Позначајни градови биле: Тесалоника, Терма, Синд, Амфипол и Ејон (Борза... стр. 97-99).

Светската историографија сè уште конкретно не го одредила потеклото на македонскиот народ. Според познатиот светски историчар Михаил Ростовцев, „Потеклото на македонскиот народ ниту до ден-денес не е разјаснето. Можеби беа Грци, како што се Етолците и Акарнинците, можеби му припаѓаа на семејството на илирските и на тракиските племиња, а можеби во Македонија постепено се населуваа ограноци на секој од тие три индоевропски народи, кои бројно преовладуваа над неаријевските жители и, малку по малку, се стопиле со нив, формирајќи нов народ, кој во многу нешта се разликувал од Грците. Но, засега не може да се извлече ниту еден сигурен заклучок. Грците со маќа го разбирале македонскиот јазик, поради што го класифицирале меѓу варварските јазици” (Михаил Ростовцев, *Историја старог света*, Матица српска, Нови Сад, 1990, стр. 155). Американскиот историчар Јуџин Борза смета дека Македонците биле посебен народ или племе, независно од тоа какви врски имале со Грците: „Македонците можеби биле или можеби не биле поврзани со другите познати етнички групи, какви што се Грците кои живееле на југот. Останува јасно дека иако нивните монарси и барони биле во многу нешта хеленизирани, тие го оставиле својот белег во антиката

како Македонци, а не како племе на некој друг народ”. (Борза... стр. 344). Слично тврди и германскиот историчар и дипломат Ханс Лотар Штепан. Тој смета дека античките Македонци се еден од најстарите народи во Југоистична Европа, различен од старите Грци: „Античките Македонци се сметаат за еден од најстарите народи во Југоисточна Европа. Старите Грци ги сметале за варвари бидејќи не говореле грчки, и дури подоцна им дозволија учество на олимписките игри... Прв пат зедао учество во 476 год. пред Христа”. (Ханс Лотар Штепан, *Македонскиот јазол*, Аз-Буки, Скопје, 2004, стр. 15).

За создавањето на македонската држава, исто така, има различни податоци. Според византискиот историчар Синкел, родоначалникот на македонската кралска куќа, Каран бил единаесетти по ред од херојскиот род на Хераклидите, а седми од Теменос, и владеел 28 години со Македонија, и тоа 18 години пред првата Олимпијада, што значи од 794 година од старата ера (Н. Проева, *Студиум...* стр. 39). Константин VII Порфирогенит тврдел дека „Македонската држава станала моќна почнувајќи од третиот син на Херакле, наречен Каран, и се ширела за време на Филип, татко на Александар, а стана силна и преоќна за време на Александар и неговите наследници, доаѓајќи до крајните делови на светот...”. (Константин Порфирогенит, *О управљању царством*, Загреб, 1994, стр. 172). Бидејќи не се зачувани податоци за Каран, како и за другите кралеви по него од династијата на Херакле, за прв крал на династијата на Аргеадите се зема кралот Пердика I од крајот на VII век пр.н.е. Во „Историјата на Пелопонеската војна” (I, 58-61) Тукидид напишал дека прв македонски крал е Пердика, кој живеел во VII век пр.н.е. (околу 707-660).

Херодот напишал дека за време на владеењето на Аминта I, македонската држава била во вазален однос со Персиското царство. За време на владеењето на Александар I (498-454) биле воспоставени пријателски односи со Атина и тој посредувал во договорот меѓу Атина и Персија. Според пишувањето на Херодот, во битката кај Платаја македонската војска, која требало да биде на страна на Персијците и да се бори против Атина, им го предала на Атињаните планот на персискиот војсководец Мардониј. Поради сите заслуги, Атињаните го наградиле Александар, му поставиле златна статуа во Делфи и му дозволиле да се натпреварува во трчање на Олимписките игри. За да му дозволат судиите да учествува на Олимписките игри (бидејќи на варварите не им било дозволено да се натпреваруваат – учествувале само Хелени), тој ги убедува дека не води потекло од Аргос Орестиски, туку од Аргос Пелопонески од кад биле и неговите предци. Подоцна Александар I бил наречен Филхелен – пријател на Хелените, односно тугинец кој ги љуби Хелените и ја добил

почесната титула добродетел. Според Херодот, Александар I Филхелен бил назначен за проксен (конзул), односно официјален покровител на Атињаните во Македонија (Светомир Шкарик, Горге Иванов, *Политички теории - Антика*, стр. 316).

Меѓу најзначајните македонски владетели биле Архелај, Филип II и неговиот син Александар. Според Тукидид, Архелај (413-399 г. пр.н.е.) направил најмногу за Македонија во споредба со сите осум претходни владетели. Тој изградил голем број тврдини и други воени објекти и ја подигнал воената способност на македонската држава на повисоко ниво. Во македонската држава извршил повеќе промени на политички и на економски план: ја преселил македонската престолнина од Ајга во Пела, го сменил монетарниот систем, изградил многу патишта, како и новите градови Добер, Гортиња, Атланта и Европ на десниот брег на среден Вардар. Архелај ги засилил врските со хеленскиот свет. Во негово време на македонскиот двор престојувале голем број познати личности од хеленскиот свет: трагичарот Еврипид, поетот Агатон, сликарот Зеуксис, музичарот Томотеј и историчарот Тукидид. Додека престојувал на македонскиот двор, Еврипид ја напишал драмата „Архелај“, во чест на домаќинот. На Архелај Атињаните му ја доделиле титулата проксен. Архелај воспоставил политички врски и со Спарта. Тој ги востановил македонските олимписки игри во светиот град Дион и го одбил барањето на Атињаните да им го предаде телото на Еврипид, кој починал во 406 г. пр.н.е. на македонскиот двор и бил погребан во Аретуса (Тукидид, II, 100). По смртта на Архелај (399 г. пр.н.е.) настаните кои следеле довеле до слабеење на македонската држава. Се случувале чести промени на владетелот, заговори, убиства, борба за власт. Во периодот од 399 до 359 г. пр.н.е., кога на власт дошол Филип II, се смениле осум владетели. Од 399 до 396 г. пр.н.е. владеел Орест, од 396 до 393 г. пр.н.е. Аероп II, во 393 г. пр.н.е. Аминта II, од 393 до 392 г. пр.н.е. Паусаниас, од 392 до 370 г. пр.н.е. Аминта III, таткото на Филип II, од 370 до 368 г. пр.н.е. Александар II, од 368 до 365 г. пр.н.е. Птолемај Алорски, од 365 до 360 г. пр.н.е. Пердика III, а потоа во 360/359 г. пр.н.е. на власт дошол Филип II Македонски (Шкарик, Иванов... стр. 317).

Филип II Македонски станал владетел на Македонија во една многу тешка фаза од нејзината историја. Од сите страни го напаѓале. Негова единствена предност било одличното образование од областа на воената и на политичката стратегија. Со образование се здобил во Теба, каде бил заложник. Во тоа време Теба била една од најмоќните полиси и со најсилна војска. Учители на Филип му биле Епаминонда и Пелопида, кои освен во воената стратегија и во политиката го вовеле и во питагорејската

филозофија. Откако бил поставен за владетел, му било потребно време за да ги спроведе во дело сознанијата од воената и од политичката стратегија, што ја наследил војската која доживеала пораз од Илирите. Таа го носела товарот на поразените. Во такви услови Филип II ги почнал преговорите со соседите. Со својата вештина во водењето преговори успеал во намерата да се повлечат Илирите од Македонија, а спогодбата била зацврстена со бракот меѓу Филип II и Аудата, ќерката на илирскиот крал Бардилис. Потоа по дипломатски пат ја смирил и Атина, великодушно отстапувајќи ѝ го градот Амфипол, а со војна ја поразил локалната династија во Пајонија (Наде Проева, *Студиум...* стр. 46-50). Истовремено Филип II извршил реформа во македонската војска и ја конципирал како вооружен народ во современа смисла на зборот, со општ државен идеал. Тој создал народна војска, професионално подготвена со еднодржавен дух. Сите припадници на македонската војска се сметале за Македонци и биле подготвени да загинаат за својата држава Македонија.

Владеењето на Филип II може да се подели на три фази: 1. Средување на внатрешната состојба во Македонија; 2. Завладување со грчките градови-полиси; 3. Борбата со Персија. Во првата фаза Филип имал цел да создаде моќна македонска држава, но бил свесен дека тоа не може да го оствари доколку претходно не ги реши следниве проблеми: а) да ја обезбеди земјата од постојаните напади на соседите; б) да го уништи сепаратизмот на одделни локални владетели во Македонија и да ја обедини земјата како единствена политичка целина; в) да го спречи мешањето од страна на грчките полиси, пред сè, на Атина, во внатрешните работи на Македонија. За да ги оствари овие цели, Филип II прво извршил реформа на војската, односно формирал силна и моќна вооружена сила и со тоа создал услови за остварување на останатите цели.

Филип II ги обединил сите македонски племиња и области и ја создал македонската држава во границите кои се познати како историски етнички географски граници на Македонија. Откако ја создал моќната македонска војска, ги обезбедил границите, овозможил економска самостојност на Македонија, потоа извршил монетарна реформа, ја освоил пангајската област, користејќи ги среброт и златото почнал да кова златни монети *филиптиди* со голема вредност (еден *филиптид* вредел 20 атински драхми). Во првата фаза од Филиповото владеење Македонија станала воена сила, а политички и економски моќна држава. Поради тоа, Ростовцев запишал: „Филип Македонски е еден од најголемите политичари и војсководители во цел свет“ (М. Ростовцев... 156 - 159).

Втората фаза Филип II ја почнал со реализацијата на неговата експанзионистичка политика, односно со освојување на Хелените.

Меѓутоа, пред да тргне во освојување на Хелените, Филип војувал со Илирите на запад и со Траките на исток за дефинитивно да ги смири, при што освоил нови територии за Македонија. Експанзијата на Филип II почнала со освојувањата на Амфипол (357 г. пр.н.е.), Пидна и Потидеја (356 г. пр.н.е.), Метона (355 г. пр.н.е.) и Олинт (347 г. пр.н.е.). Во 346 г. пр.н.е. Филип бил прогласен за заштитник на светилиштето во Делфи и го прифатил повикот да претседава на Питиските игри. Во 338 г. пр.н.е. кај Херонеа се одиграла најзначајната битка меѓу македонската војска и сојузот на хеленските полиси: Атина, Теба и Беотија. Во оваа битка, како командант на македонската тешка коњаница, учествувал и осумнаесетгодишниот Александар - синот на Филип II. По катастрофалниот пораз на хеленскиот сојуз, Хелените потпаднале под македонска власт. Со битката кај Херонеа, Филип II успеал да воспостави хегемонија над Хелените преку Коринтскиот мировен договор во 337 г. пр.н.е. Македонските владетели владееле со Хелените сè до 197 г. пр.н.е., кога по поразот во Втората македонско-римска војна, во битката кај Киноскефале, Филип V бил принуден да потпише мир со Фламинин, според кој еден од условите бил Македонија да им подари слобода на Хелените (Brockhaus, *Die Enzyklopädie*, Berlin, 1997, стр. 117).

Третата фаза од својот план, војната со Персијците, Филип не успеал да ја оствари. Тој ги почнал подготовките, но таа фаза целосно ја реализирал неговиот син Александар. Имено, летото 336 г. пр.н.е. во Ајга се одржувала свадбата на Клеопатра, неговата ќерка, кога го убил Паузаниј - еден од неговите телохранители. По загинавањето на Филип II Македонски на македонскиот престол дошол неговиот син Александар III Македонски. Веднаш по доаѓањето на престолот, Александар почнал да ги средува состојбите на македонскиот двор. Биле ликвидирани Паузаниј и повеќемина претенденти на престолот, за кои се сметало дека учествувале во заговорот и во атентатот врз неговиот татко. Во Коринт, во 336 г. пр.н.е., тој го обновил мировниот договор од 337 г. пр.н.е. и успеал да му се додели титулата стратег во војната против Персија. Две години траеле подготовките на Александар за големите походи во Азија. (Ванче Стојчев, *Воена историја на Македонија*, Скопје, 2000, стр. 229).

Воената стратегија на Александар и во денешно време претставува непресушен извор на сознанија од областа на воените науки. Неговата стратегија, според резултатите и начинот на кој ги остварувала, претставува „уметност на општото“. Тој применувал мноштво методички маневри, маршеви и походи, ги практикувал ограничените битки и фронталните борби и ја наметнувал борбата на отворено бојно поле за да ги поштеди градовите и месното население, со кои планирал да владее и да

биде почитуван. Според него, претставувало акт на лудило да се уништува она поради што се водела војна. Целта на Александар била да освојува, а не да се одмаздува или да ограбува. Целта на Александар не била да го доведе Дариј да потпише поразителни услови, туку да ја присвои неговата империја. Поради тоа, тој не само што морал да ја победи персиската војска, туку и да добие согласност (одобрување) во очите на персискиот народ. Притоа, не било во прашање барањето за мир кое по поразот во битката кај Ис во 333 г. пр.н.е. Дариј се обидува да го воспостави, ниту, пак, постигнувањето спогодба, целта на Александар Македонски била Персија да се освои со што помала загуба на сили и на средства, како и со помала штета за Персиската Империја. Неговата политика ја ограничувала воената стратегија. Александар сметал дека воената стратегија вклучувала битка за да се стави крај на војната.

Во стратегијата на Александар особено значење имала логистиката, односно обезбедувањето сигурни бази. Основните бази или темелот на своите успеси Александар ги воспоставил со неговата подунавска кампања и со деструкцијата на Теба. Подунавската кампања била стратешка операција со која воспоставил сигурна северна граница. Деструкцијата на Теба имала политичко значење, воспоставување на пасивен внатрешен фронт. Тие се дополнувале, едната го спречувала нападот од север, втората ја отстранила опасноста од антимакедонски фракции. Со тоа биле отфрлени надежите на Илирите и на Тракијците да го искористат револтот на Атињаните. Заедно ги обезбедувале основите, односно темелите на македонската држава за време на владеењето на Александар Македонски, особено додека тој ги водел походите во Азија.

Својата стратегија во походите на Азија, Александар Македонски ја спровел во две фази. Во првата фаза, која траела до битката кај Ис (333 г. пр.н.е.), го исполнил аманетот на неговиот татко Филип II да војува против Персија и да ги освои медитеранските области, а во втората фаза ја спровел својата космополитска идеја. По успешните битки против Персијците кај реката Граник (мај 334 г. пр.н.е.) и Ис (ноември 333 г. пр.н.е.), Александар го почнал освојувањето на Мала Азија, Феникија и на Египет. Во август 332 г. пр.н.е. го зазел Тир. Од 332 до 331 г. пр.н.е. бил освоен Египет, при што на 7 април 331 г. пр.н.е. го основал градот Александрија. Потоа, без отпор влегол во Вавилон и во Суза и запленил огромни богатства. Во пролетта 330 г. пр.н.е., Александар почнал да го гони Дариј III. Меѓутоа, летото 330 г. пр.н.е. Дариј бил убиен од двајцата негови намесници - Набарзан и Бес. До пролетта 327 г. пр.н.е. Александар го скротил отпорот на источните сатрапии (провинции): Арија, Дрангијана, Согдијана и Бактријана. Истата година се оженил со Роксана, ќерка на

еден бактриски благородник. Пролетта 326 г. пр.н.е. македонската војска дошла до реката Инд, победувајќи го Пор во битката кај реката Хидасп во јули 326 г. пр.н.е. Потоа македонската војска барала да се врати назад во Македонија, а Александар наредил симнување по реката Инд и преку Персискиот Залив враќање во Вавилон.

Александар Македонски починал на 13 јуни 323 г. пр.н.е. во Вавилон на 33-годишна возраст. Следбениците на Александар, наречени Дијадоси, во 321 г. пр.н.е. го поделиле кралството на пет дела и во нив ја продолжиле македонската власт. Антипатар ги зел Македонија и Елада, Лисимах – Тракија, Антигон - Мала Азија, Селеук - Вавилонија, а Птолемај - Египет. Династијата на Аргеадите владеела сè до 390 г. пр.н.е. кога Касандер, синот на Антипатар, ги убил Роксана и Александар IV (синот и сопругата на Александар Македонски). Со ова убиство згаснала лозата на Аргеадите. По нив дошле Антипатридите кои владееле до 294 г. пр.н.е., и на крај Антигонидите кои владееле до 168 г. пр.н.е., кога последниот македонски крал Персеј бил поразен од Римјаните (Шкарик, Иванов... стр. 321).

Александар Македонски е единствениот кој успеал да обедини три континенти, да создаде единствена империја и во неа мноштвото народи да живеат слободно и задоволно. Бидејќи била македонска империја, затоа што владетел бил Александар Македонски, редно е тој период од историјата и да се нарекува македонски. Тоа особено и затоа што космополитската идеја, како наследство на Александар Македонски е присутен во континуитет од антиката до најново време.